

2012WMC74 bijlage 3

**Rapportage Proeftuinen Jeugdzorg
Provincie Utrecht**

8 november 2012

Woord vooraf

De transitie Jeugdzorg is in volle gang. De meeste gemeenten in de provincie Utrecht zijn daarom volop bezig met de voorbereiding op hun nieuwe taak. Dat is geen eenvoudige opgave. Het gaat immers niet alleen om een overheveling van verantwoordelijkheid, maar ook om een inhoudelijke vernieuwingsslag. De jeugdzorg moet beter én goedkoper worden georganiseerd. Om hiermee ervaring op te doen, experimenteren op dit moment gemeenten in vijf Utrechtse jeugdzorgregio's in 'proeftuinen' met de overheveling van de jeugdzorg. Zo ontdekken ze hoe ze de stelselwijziging concreet vorm kunnen gaan geven. In deze rapportage leest u de eerste bevindingen van de proeftuinen in de regio's Utrecht West, Food Valley, Utrecht, Lekstroom en Eemland. De regio Zuid-Oost heeft nog geen proeftuin gepland.

Proeftuin 'Passende Zorg' - Regio Utrecht West

Het werk dat gepaard gaat met de indicatiestelling vormt soms een belemmering om jeugdigen snel de juiste zorg te bieden. Creëren we betere en meer betaalbare jeugdzorg door het afschaffen van de indicatiestelling in de huidige vorm? In de regio Utrecht West is op 1 oktober 2012 een proeftuin gestart rondom deze vraag. Hierin experimenteren CJG, provinciale jeugdzorgaanbieders en BJZ met manieren om de verbinding tussen de eerste en tweede lijn te verbeteren.

Doel

De proef rond indicatiearme trajecten richt zich op de coördinatie van zorg. De proeftuin heeft als doel passende zorg op een zo efficiënt mogelijke wijze te organiseren, zo snel en zo dichtbij het gezin als mogelijk is. 'Indicatiarm' is derhalve geen doel op zich. Veel eerder gaat het er om zorg dichtbij de eerstelijnszorg te houden, waardoor tweedelijnszorg minder vaak nodig is. Ook kan zo zorg die voor eerstelijnszorg in het zware segment en voor tweedelijnszorg in het lichte segment valt, onder eerstelijnszorg vallen.

Er is een aantal vragen dat de regio Utrecht West wil beantwoorden in de proeftuin:

- Hoe kan de tweede lijn de deskundigheid van de eerste lijn bevorderen?
- Op welke manier kan de eigen kracht van het gezin worden aangesproken?
- Hoe kan het Multidisciplinair Overleg (MDO) worden versterkt en de juiste elementen in de werkwijze worden behouden om de gewenste situatie te bereiken?
- Hoe kan de communicatie en kennisdeling tussen werkers in de eerste en tweede lijn verbeterd worden? Vooral als het gaat over verwijzing naar de tweede lijn en terugverwijzing naar de eerste lijn?

Duur proeftuin

De proeftuin duurt 1 jaar en start op 1 oktober 2012.

Doelgroep

Voor deelname aan de proeftuin komen 35 jeugdigen (en hun gezin) in de regio Utrecht West in aanmerking, zodra aanmelding bij het CJG heeft plaatsgevonden. Het gaat om jeugdigen waarvoor eerstelijns zorg onvoldoende lijkt.

Deelnemers

De regio Utrecht West kent de structuur van het MDO. Deze bestaande verbanden – drie in totaal – zijn het vehikel voor de proeftuin 'Passende zorg'. Aan de MDO's nemen vertegenwoordigers deel van BJZ, CJG (dat bestaat uit jeugdgezondheidszorg van de GGD en Careyn, maatschappelijk werk en een pedagoog), MEE en Jeugd GGZ. Nieuw in de proeftuin is de deelname van een vertegenwoordiging van provinciale jeugdzorgaanbieders aan het bestaande format van het MDO. In de regio Utrecht West vertegenwoordigen Lijn5 en Trajectum de andere zes zorgaanbieders.

Werkwijze

De proeftuin beoogt om in één jaar 35 gezinnen met een hulpvraag op het snijvlak van preventieve, lokale ondersteuning en specialistische tweedelijnszorg op een niet al voorgeschreven wijze te begeleiden naar de meest passende vorm van zorg.

Er wordt gewerkt op basis van de volgende uitgangspunten:

- Eén gezin, één plan, één regisseur.
- Hulp zoveel mogelijk dicht bij de leefomgeving van de jeugdige en zijn ouders.
- Versterken van de eigen kracht.
- Zo min mogelijk bureaucratie.

Dit houdt concreet in dat hulpverleners in de eerste en tweede lijn gaan handelen vanuit de vraag van het gezin (die via ouders, buurt, school, huisarts et cetera binnenkomt bij het CJG) in plaats vanuit het aanbod van zorg. Dit vergt creativiteit en out of the box denken. Ook zullen de hulpverleners het gezin zelf zoveel mogelijk betrekken door allereerst een gesprek met het gezin en hun netwerk aan te gaan bij de vormgeving van het zorgtraject. Daarom wordt na aanmelding direct een gezinsgesprek georganiseerd met alle betrokkenen (gezin, netwerk, andere relevante organisaties). Tijdens dit gesprek wordt een gezinsplan gemaakt en een coördinator van zorg aangesteld. Blijkt dat eerstelijnszorg onvoldoende is? Dan worden de jeugdige en zijn gezin aangemeld bij het MDO van het CJG. Tijdens het MDO wordt gekeken welke zorg nodig is en wordt een snelle indicatie geregeld. Voor het MDO zijn er speciale inbreng- en bespreekformulieren ontwikkeld. Hierop wordt de situatie rond een gezin uiteengezet en worden afspraken tussen betrokken organisaties vastgelegd. Het plan is om de gezinnen meerdere keren in het MDO te bespreken (bijvoorbeeld 1x per kwartaal), zodat ook goed gemonitord kan worden wat de nieuwe werkwijze oplevert.

Voor de proeftuin worden afspraken gemaakt met Bureau Jeugdzorg (BJZ) over de wijze van indiceren. De medewerker van BJZ die in het MDO deelneemt, heeft hierbij een belangrijke rol. Vanaf september 2012 zal een gedragswetenschapper of gezinsbegeleider vanuit de zorgaanbieders (Lijn5 en Trajectum) aanschuiven bij het MDO voor het inbrengen van kennis/expertise. Hierdoor zal verbetering optreden bij het beoordelen van de zorgvorm die de jeugdige nodig heeft.

Scholing

Vanuit alle MDO-partners volgen medewerkers in de eerste lijn een training 'Coördinatie van zorg', die door BJZ wordt gegeven (13 personen, 10 bijeenkomsten). Zorgaanbieder Careyn is bezig geweest met scholing aan eigen medewerkers en GGD medewerkers krijgen een training op het thema 'Eigen kracht'.

Financiering

Het MDO wordt deels gefinancierd door gemeenten en deels door de participerende partners.

Relatie met andere pilots

Naast de andere transitieën lopen er parallel aan de proeftuin diverse andere (ontwikkel)trajecten die van belang zijn voor en een relatie hebben met de proeftuin rondom indicatiearme trajecten. Het is nog niet duidelijk op welke wijze deze verbonden kunnen worden met de proeftuin. Er vindt sowieso afstemming plaats met de pilots 'Sociaal Makelaars' in Woerden en 'Buurtzorg Jong' in Stichtse Vecht.

Gebruik van voorbeelden buiten de eigen regio

Ter oriëntatie heeft de regio Utrecht West een gesprek gevoerd met de gemeente Kampen, die een proeftuin uitvoert rond indicatiearme trajecten.

Monitoring

Er is voor deze proeftuin een situatieschets gemaakt van de huidige werkwijze. Ook zal er monitoring plaatsvinden om de interventies, de voortgang en geplande en ongeplande effecten bij te houden. Idealiter is monitoring een vast onderdeel van het management. Vragen die horen bij het monitoringproces zijn:

- Doen we wat we afgesproken hebben?
- Doen we deze dingen goed?
- Zien we al (directe) resultaten ontstaan van onze interventies?
- Wat kunnen we leren van wat we waarnemen?

Bij de monitoring wordt gebruikgemaakt van een registratiesysteem (digitaal systeem van de jeugdgezondheidszorg, waarin besprekingen en afspraken van het MDO worden bijgehouden). Hierin worden gegevens over de omvang en samenstelling van de doelgroepen vastgelegd die betrokken zijn in de proeftuin. Ook houdt dit registratiesysteem gegevens bij van de gepleegde interventies.

Bij de periodieke beoordeling komen onder meer de volgende hoofdvragen aan de orde: Doen we de dingen goed (effectief)? En doen we de goede dingen (efficiënt)? De evaluatie is geen wetenschappelijk onderzoek, maar heeft vooral als doel om een eerste inzicht te krijgen in de resultaten van de proeftuin en de ervaringen van betrokkenen.

Proeftuin 'Ambulante jeugdzorg zonder indicatie' - Regio Food Valley

Leidt het sneller en dichterbij verlenen van hulp aan jeugdigen en hun ouders tot het verminderen van de vraag naar jeugdzorg? De acht gemeenten van de regio Food Valley verkennen dit sinds eind mei 2012 in de proeftuin 'Ambulante jeugdzorg zonder indicatie'.

Doel

Met de proeftuin 'Ambulante jeugdzorg zonder indicatie' bouwt de regio Food Valley deskundigheid van de eerste lijn op om te kunnen toeleiden naar jeugdzorgaanbieders zonder tussenkomst van Bureau Jeugdzorg (BJZ). De snellere inzet van ambulante jeugdhulp zonder voorafgaand indicatiebesluit moet leiden tot minder beroep op de (duurdere) geïndiceerde jeugdzorg. Ook wil de regio dat ouders te maken krijgen met minder gezichten, oftewel minder schakels in de hulpverlening.

Duur proeftuin

De proeftuin in Food Valley loopt sinds 16 mei 2012 en eindigt op 30 april 2013.

Doelgroep

Voor deelname aan de proeftuin komen kinderen en jongeren in aanmerking van 0 tot 18 jaar, die uitsluitend aanspraak maken op een ambulante vorm van jeugdhulp, met uitzondering van spoedeisende zorg.

Deelnemers

De CJG's uit alle acht gemeenten uit de regio Food Valley voeren de proeftuin uit, in nauwe samenwerking met BJZ en een vertegenwoordiging van de jeugdzorgaanbieders. De proeftuin is een verantwoordelijkheid van de afzonderlijke acht gemeenten wat betreft de lokale situatie en borging. Per gemeente is een projectleider aangesteld die ervoor verantwoordelijk is dat organisaties medewerking verlenen aan het experiment.

Werkwijze

De back-office van de CJG's vormen de toegang tot de ambulante hulp zonder indicatiebesluit. Per gemeente ziet de back-office er anders uit. Dit kunnen de gemeentelijke Multidisciplinair Overleggen (MDO's) zijn, de Zorgadviesteams (ZAT's) 12-, de ZAT's VO, en/of de jeugdnetwerken 12- en 12+. In deze bestaande overlegvormen brengen de medewerkers van het CJG casussen in. Bureau Jeugdzorg Utrecht (BJU) neemt deel aan het overleg en geeft training on the job. Mocht ambulante hulp noodzakelijk zijn, dan vorm één medewerker van een zorgaanbieder de toegang tot de jeugdzorg. De acht Utrechtse zorgaanbieders zijn op deze wijze verenigd in één loket waar alle vragen binnenkomen en verdeeld worden.

Scholing

BJZ coacht de CJG's. Dit houdt in dat BJU de deskundigheid van de medewerkers van het CGJ bevordert met betrekking tot het kunnen toeleiden naar geïndiceerde ambulante jeugdzorg, het inschatten van veiligheidsrisico's en deskundigheidsbevordering in algemene zin. Daarnaast is scholing een verantwoordelijkheid van de instellingen zelf. In het kader van de proeftuin kunnen instellingen bij hun projectleider aangeven wat zij extra aan scholing nodig hebben.

Financiering

De regionale projectleider is bekostigd door de provincie Gelderland (tot 1 juli 2012) en door de gemeenten in Food Valley.

Relatie met andere pilots

In de gemeente Veenendaal en in de regio Zuidoost Utrecht loopt het project 'Aan de slag'. Hierin wordt ook in het schooljaar 2012-2013 gewerkt met een kleine groep onderwijsuitvallers tussen de 15 en 18 jaar die uit beeld dreigt te raken. Hulpverleners begeleiden deze jongeren in het organiseren van hun leven (qua structuur en sociale vaardigheden), het behalen van een diploma en het opdoen van werkervaring. Met als doel om voor hen blijvend meer mogelijkheden te creëren op de arbeidsmarkt en het bevorderen van zelfrespect, zelfredzaamheid en maatschappelijke binding.

Gebruik van voorbeelden buiten de eigen regio

De regiogemeenten hebben gekeken naar soortgelijke projecten in Nijmegen en Noord Veluwe. Omdat de zorgstructuur daar anders is, heeft de regio Food Valley deze concepten vervolgens aangepast aan de eigen context.

Monitoring

De projectleider heeft begin 2012 een nulmeting uitgevoerd onder CJG's (de CJG monitor van Spectrum). Dit betrof een meting over onder andere gebruik van de inlooplocatie, aantal en soort vragen, medewerkers en zorgcoördinatie. Er is geen nulmeting van de proeftuin indicatievrije trajecten geweest.

Het is de bedoeling dat de CJG's een hoofdrol krijgen in de registratie en monitoring binnen de proeftuin. Momenteel heeft BJZ nog een grote rol hierin. De CJG's in Gelderland werken met Jeugdlink: een registratie- en volgsysteem dat de werkprocessen van CJG's ondersteunt. De Utrechtse gemeenten overwegen om ook met dit systeem te gaan werken. Het is wenselijk om met één systeem te werken, zodat onderlinge uitwisseling en vergelijking van gegevens makkelijk wordt.

Kennisdeling

Kennisdeling vindt plaats in de bestuurlijke stuurgroep (wethouders), ambtelijke regiegroep (gemeentesecretarissen) en AO Jeugd. In werkgroepen wordt de relatie met de uitvoerende instellingen gelegd. Raadsleden van de acht samenwerkende gemeenten worden geïnformeerd via een regionale nieuwsbrief.

Proeftuinen 'Buurtteam Jeugd & Gezin' - Regio Utrecht

De jeugdzorg moet dichterbij gezinnen worden georganiseerd, in de buurt, in het gezin, de omgeving of de school. Laagdrempelig, proactief en met het accent op preventie. Hoe organiseer je dat als gemeente? De regio Utrecht onderzoekt dit vanaf maart 2012 met de proeftuinen 'Buurtteam Jeugd & Gezin' in twee wijken. Als de opgedane ervaring van de buurtteams succesvol is, wil de gemeente deze werkwijze ook in andere wijken van Utrecht implementeren.

Doel

De gemeente Utrecht wil hulp aan ouders en jeugdigen efficiënter organiseren in het kader van de transitie van de jeugdzorg. Samen met de belangrijkste veldpartners van Jeugd en Welzijn is daarom een visie en werkwijze bedacht over hoe het jeugdbeleid en de zorg aan jeugd eruit moet komen te zien. Kernthema's zijn daarbij:

- Gewoon opvoeden.
Jeugdigen en ouders redden zichzelf, eventueel met hulp van elkaar en in de wijk.
- Steun bij opvoedingszorg.
Snelle en adequate hulp in het gezin wanneer dat even nodig is, gericht op het versterken van de eigen kracht.
- Intensieve zorg voor meervoudige problematiek.
Indien nodig intensieve en/of langdurige ondersteuning, zoveel mogelijk door één hulpverlener.
- Specialistische zorg.
Wordt afhankelijk van de vraag aanvullend ingezet indien nodig.

In de proeftuinen 'Buurtteam Jeugd & Gezin' verkennen de gemeente en haar lokale partners hoe bovenstaande visie in de praktijk het beste gestalte kan krijgen. Met als doel te onderzoeken hoe versnippering en voortdurende specialisatie in de jeugdzorg kan worden teruggedrongen, gezinnen sneller geholpen kunnen worden en de kosten van de jeugdzorg omlaag gebracht kunnen worden. De grenzen van de generalistische zorg worden in de proeftuinen verkend.

Er is een aantal vragen dat de regio Utrecht wil beantwoorden in de proeftuinen 'Buurtteam Jeugd & Gezin':

- Hoe focussen we op kind en gezin?
- Hoe organiseren we de jeugdzorg dichtbij huis en school?
- Hoe zetten we gezinnen meer in eigen kracht?
- Hoe laten we de ouders primair verantwoordelijk zijn?
- Hoe bieden we zorg zonder te veel te problematiseren?
- Hoe creëren we meer integrale hulpverlening?
- Hoe zoeken we aansluiting bij het onderwijs?
- Hoe zorgen we voor minder (snelle) doorverwijzingen naar specialistische zorg?

Naast deze inhoudelijke vragen wil de gemeente Utrecht ook antwoord hebben op procesmatige vragen, zoals:

- Welke organisatievorm werkt het beste?
- Welke afspraken moeten worden gemaakt met aanbieders en het voorliggende veld?
- Aan welke functie-eisen moeten teammedewerkers voldoen?

Duur proeftuinen

De proeftuinen lopen van maart 2012 tot minimaal januari 2013, maar waarschijnlijk langer.

Doelgroep

Jeugdigen en gezinnen uit de Utrechtse wijken Overvecht en Ondiep met lichte en zware problemen op het gebied van opvoeden, opgroeien, het dagelijks leven en alles wat daarbij komt kijken, kunnen meedoen aan de proeftuinen.

Deelnemers

De gemeente Utrecht is initiatiefnemer van de proeftuinen en heeft de samenwerking gezocht met lokale partners. Er worden twee buurtteams ingezet, die elk bestaan uit zes medewerkers van instellingen voor welzijn, jeugdgezondheidszorg (JGZ), aanbieders van Jeugd- en Opvoedhulp, Bureau Jeugdzorg (BJZ) en MEE. De teamleden zijn geselecteerd op de juiste competenties voor het buurtteam. Elk team heeft een projectleider, een van BJZ en een van de GGD. De projectleiders werken aan coaching en teambuilding, overleg met externe partijen, aansturen van onderzoek (nulmeting), operationeel leidinggeven en projectmanagement en het voeren van beleidsmakers en politiek.

Werkwijze

De kern van de proeftuinen wordt gevormd door twee integrale buurtteams Jeugd & Gezin, die een jaar lang de nieuwe visie en werkwijze rondom preventie, lichte hulp en ondersteuning aan jeugdigen en gezinnen zullen uitproberen. In ieder buurtteam zitten zes uitvoerende buurtteamwerkers en één projectleider. De buurtteams zijn het eerste aanspreekpunt voor jeugd en gezinnen in de wijken Ondiep en Overvecht bij opgroei- en opvoedproblemen.

De buurtteams werken nauw samen met scholen: de medewerkers zijn een aantal dagdelen per week op de scholen aanwezig en vervangen het schoolmaatschappelijk werk. Ouders en jeugdigen, maar ook professionals zoals Intern Begeleiders van scholen, politie en welzijn kunnen direct bij de buurtteams terecht met vragen. De CJG's sluizen bovendien ingewikkelde vragen aan de buurtteams door. Daarnaast geeft Bureau Jeugdzorg Utrecht de zorgmeldingen die vanuit de twee wijken bij hen binnenkomen door aan de buurtteams, zodat die ze als eerste kunnen oppakken.

In de teams wordt veel gewerkt in koppels, waarbij wordt gekeken naar een combinatie van expertise die past bij de vraag van het gezin. De buurtteams gaan naar de gezinnen toe en pakken samen met het gezin de vragen op. Als het nodig is, pakken de buurtteams de gezinsproblematiek breed en integraal aan, dus ook schuldenproblematiek en problemen met het voeren van een huishouden. De brede taak van de buurtteamleden betekent in feite dat zij, als generalisten alle zorg moeten kunnen bieden. Is er toch gespecialiseerde ondersteuning nodig? Dan wordt een specialist erbij betrokken. De hulpverlener van het buurtteam blijft echter ook in dat geval de 'basishulpverlener' en het aanspreekpunt van het gezin.

De buurtteams onderzoeken samen met BJZ of zij een goede inschatting kunnen maken of lichte of zware zorg nodig is. Ook toetsen zij of casemanagement vanuit BJZ nodig is of niet (indicatiarm). Om te checken of dit goed verloopt, werken vaste medewerkers van BJZ mee met de buurtteams.

Scholing

De medewerkers van de buurtteams hebben een training van Radar gehad rond 'eigen kracht' en hun attitude tegenover cliënten. Heel belangrijk is dat medewerkers leren om 'op hun handen te zitten' en de verantwoordelijkheid zoveel mogelijk bij de ouders en jeugdigen te leggen. Verder hebben sommige medewerkers de trainingen 'Signs of Safety' en 'Vreedzame wijk' gevolgd, zodat elk teamlid op hetzelfde niveau functioneert. De buurtteams hebben ook casuïstiekoverleg waarin aandacht is voor reflectie. Dat stimuleert een veilige, lerende omgeving: er heerst geen afrekencultuur.

Financiering

De partnerinstellingen (welzijn, JGZ, jeugdzorg, BJZ, MEE) stellen hun medewerkers ter beschikking voor de buurtteams, met gesloten beurs. De gemeente Utrecht financiert de inzet van een projectleider van elk buurtteam.

Gebruik van voorbeelden buiten de eigen regio

De gemeente Utrecht maakt gebruik van twee voorbeelden van soortgelijke projecten. In Enschede worden gezinnen met complexe problematiek via buurtteams ondersteund. In Friesland wordt deze aanpak in de ouderenzorg toegepast. Ook in deze voorbeelden gaat men ervan uit dat de vraag zo breed mogelijk wordt opgevangen en dat er zo weinig mogelijk hulpverleners in het gezin terechtkomen.

Monitoring

Er heeft een nulmeting plaats gevonden onder de medewerkers, bijvoorbeeld over hun attitude rond de hulpvragen van cliënten. Er is geen nulmeting van de casuïstiek geweest.

Er komt een monitor om de effecten van de proeftuinen te meten. Deze is echter nog in ontwikkeling. Er is gekozen voor een weg van ontwikkeling, dus er ligt geen blauwdruk voor de aanpak van de proeftuinen. De inhoud staat centraal en er is ruimte om te oefenen en zaken uit te proberen. De afdeling Bestuursinformatie van de gemeente zal een kwalitatief onderzoek uitvoeren in oktober 2012. Voorbeelden van onderzoeksvragen die aan de orde zijn in de proeftuinen zijn:

- Kunnen de medewerkers uit de verschillende instellingen wel generalist zijn?
- Is er kruisbestuiving tussen lichte en zware zorg?
- Kunnen buurtteams de veiligheid inschatten?
- Kan een buurtteam iets betekenen bij Ondertoezichtstelling (OTS)?

Kennisdeling

De afdeling Jeugd van de Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling organiseert maandelijkse kenniscafé's om kennisdeling te bevorderen. Deze zijn in principe voor de mensen uit de eigen regio, maar ook andere belangstellenden zijn welkom. Ook is er een 'ontwikkelkamer' waar de instellingen die betrokken zijn bij de proeftuinen reflecteren op de proeftuinen en er een vervolg aan geven.

Er is een Brede Stuurgroep Transitie Jeugdzorg met directeurs van instellingen (jeugdzorg, GGZ, MEE, welzijn, onderwijs) waarmee de gemeente een visie ontwikkeld heeft en het plan voor de proeftuinen heeft besproken. Zij verspreiden de kennis binnen hun eigen organisaties en onder aanverwante instellingen.

De projectleiders van de proeftuinen delen kennis met de projectleiders van de 'buurtteams Krachtig' (voor volwassenen) in Ondiep en Overvecht. De projectleiders geven presentaties over de proeftuinen op conferenties en bijeenkomsten. Ook gaat het Ministerie VWS een beschrijving van de proeftuinen

maken. Verder wordt er op provinciaal niveau kennis gedeeld in het ambtelijke platform transitie jeugdzorg en op nationaal niveau in de G4 en G32.

Er is een flyer gemaakt over de proeftuinen, maar verder wordt met de communicatie gewacht tot er meer resultaten zijn. Wel zijn met behulp van lokale televisie de proeftuinen in de wijk bekend gemaakt.

Pilot Indicatievrije jeugdzorg trajecten gekoppeld aan de Zorg Advies Teams (ZAT's) in het voortgezet onderwijs in de regio Lekstroom

Het onderwijs is een belangrijke vindplaats voor problemen. Hoe kunnen onderwijs en jeugdzorg de krachten bundelen om enerzijds veel voorkomende, alledaagse problemen rondom opgroeien snel te doorgronden en op te lossen en anderzijds adequaat te reageren op ernstigere problematiek? Het samenwerkingsverband Leerlingenzorg Voortgezet Onderwijs Zuid-Utrecht (LZVO) en wethouders in de regio Lekstroom experimenteren in een zoektocht naar antwoorden op deze vraag vanaf september 2012 met indicatievrije trajecten, gekoppeld aan de Zorg- en Adviesteams (ZAT's) in het voortgezet onderwijs (VO). Met het accent op het terugdringen van voortijdig schoolverlaten.

Doel

De pilot die de gemeenten en het onderwijs willen uitvoeren, heeft als doel te kunnen experimenteren en ervaring op te doen. Dat gebeurt door de inzet van tijdig en preventief advies, ondersteuning, hulp of zorg in aanvulling op elkaar. Zonder beperkende schotten en voorwaarden vooraf en in samenwerking met de verschillende partners. Het idee is dat er een doorgaande lijn (van de voor- tot de achterkant) ontstaat, waarbij de ketenpartners uit de hulp-/zorgverlening samen komen tot 1 gezin, 1 plan rondom de cliënten.

De ervaringen van de pilot dienen te leiden tot een werkwijze om voortijdig schooluitval te voorkomen en te voorkomen dat gezinnen in zwaardere zorgvormen terechtkomen door tijdig en adequaat een hulpvraag op te pakken. De ervaringen uit de pilot zullen worden gebruikt om een werkwijze te ontwikkelen die uiteindelijk ook wordt ingevoerd op andere scholen voor voortgezet onderwijs. Ook het basisonderwijs zal profiteren van de ervaringen door op het basisonderwijs aangepaste werkwijzen.

Preventieve doelen van de proeftuin zijn:

- De zorgstructuur op school verbeteren (onder andere schoolmaatschappelijk werk).
- Zorgroutes versnellen en verkorten.
- Jeugdzorg laten adviseren in de preventieve fase.
- Voorkomen dat gezinnen in zwaardere zorgvormen terechtkomen.

Curatieve doelen zijn:

- Meer hulp voor jongeren die uitgevallen zijn en in reboundvoorziening zijn terechtgekomen (met behulp van jeugdzorg).
- Voorkomen van terugval als ze weer op school zitten.

Duur proeftuin

De proeftuin start in september 2012 en – afhankelijk van het verloop – eindigt vermoedelijk in het najaar 2013.

Doelgroep

Leerlingen van VO scholen in de regio Lekstroom, in Nieuwegein, IJsselstein, Vianen en Houten.

Deelnemers

Bureau Jeugdzorg Utrecht (BJU) heeft een rol gehad bij de opzet van het experiment en zal straks in het CJG blijven meedenken. Verder zijn een aantal scholen, Reboundvoorziening, CJG's, schoolmaatschappelijk werk, zorgaanbieder Timon, Altrecht GGZ en de Lekstroomgemeenten (IJsselstein, Nieuwegein, Houten, Vianen en Lopik) partners in de proeftuin. Het is een initiatief van de

Lekstroom gemeenten en het VO, specifiek het samenwerkingsverband LZVO (het overkoepelende orgaan van scholen voor VO dat verantwoordelijk is voor de zorg van leerlingen).

Werkwijze

Het uitgangspunt van de proeftuin is dat de zorg naar de jongeren en hun ouders in de schoolomgeving toegaat om hen beter te bereiken. Door de samenwerking tussen onderwijs en zorg beter vorm te geven, kan snel worden voorzien in de juiste zorg. Die zorg krijgt het kind en het gezin op of nabij de school. Dat houdt in dat maatschappelijk werk en jeugdzorg meedoen in de ZAT's of interne leerlingbesprekingen. Na de zomer sluit zorgaanbieder Timon aan bij leerlingbesprekingen van de reboundvoorziening. Van daaruit legt Timon contacten met de scholen van herkomst van de reboundleerlingen. Het is de bedoeling dat die contacten leiden tot aansluiting van een zorgaanbieder bij meer ZAT's of andere besprekingsvormen in het VO.

De relatie met indicatiearme trajecten is dat in de proeftuin de kinderen een snellere doorverwijzing krijgen van de eerste- naar de tweedelijnszorg als dit nodig is, maar ook dat de eerste lijn wordt versterkt met kennis van tweedelijns generalisten. Waar dat in verband met veiligheid kan, wordt de indicatie van Bureau Jeugdzorg (BJZ) gedurende het traject afgegeven. Zo wordt zo snel mogelijk hulp geboden en wordt veelvuldig doorverwijzen voorkomen.

Scholing

De regio Lekstroom maakt regelmatig gebruik van de scholing van BJZ om de deskundigheid van het lokale veld te bevorderen. Er zijn nog geen scholingsactiviteiten gepland. Het NJI heeft een presentatie verzorgd tijdens de startbijeenkomst en er is een werkbezoek gebracht aan een vergelijkbare pilot in Den Bosch.

Financiering

Alle partners zijn financieel verantwoordelijk voor hun eigen deel. Gemeente IJsselstein en Nieuwegein hebben extra middelen beschikbaar gesteld om maatschappelijk werk naar scholen te brengen. In andere Lekstroomgemeenten is ook deels maatschappelijk werk voor het VO door de gemeente gefinancierd. Ministeries van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) en Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) dragen bij naar gelang behoefte is aan kennis. Beide ministeries denken mee bij beperkingen in juridische of procedurele zin en financieren mogelijk workshops of bijeenkomsten. De Provincie Utrecht financiert een aantal uren projectbegeleiding.

Relatie met andere pilots

De proeftuin in Lekstroom is tevens voorloper in het project 'Voorlopen in de verbinding zorg voor jeugd en passend onderwijs', een initiatief van de ministeries van OCW en VWS.

Gebruik van voorbeelden buiten de eigen regio

De regio kijkt ter inspiratie mee met de pilots in Gelderland, regio Veluwe en Nijmegen en Den Bosch.

Monitoring

De proeftuinen worden gemonitord door een klankbordgroep. Deze klankbordgroep bestaat uit afgevaardigden van de betrokken partijen: VO scholen, CJG's, Timon en Altrecht (namens alle zorgaanbieders) en gemeenten. Na de start van de uitvoering van de proeftuin in september 2012 stelt de klankbordgroep een plan van aanpak samen. Daarin gaan zij ook de geplande metingen opnemen. De metingen moeten de tevredenheid van jeugdige cliënten,

ouders en school registreren. Er wordt gecheckt of is voldaan aan de vraag en of de schooluitval is afgenomen. De leden van de partners van de proeftuinen voeren deze metingen uit. Tot nu toe zijn er nog geen resultaten bekend. In januari 2013 is de eerste tussenrapportage voor de metingen gepland. In de zomer van 2013 presenteert de klankbordgroep de resultaten van de proeftuin aan alle betrokkenen tijdens een bijeenkomst.

Kennisdeling

De regio deelt regelmatig kennis over de proeftuin tijdens het ambtenarenoverleg jeugd en de werkgroep passend onderwijs, informeert per e-mail, koppelt terug vanuit de afgevaardigden naar de eigen achterban en deelt kennis in diverse overleggen, zoals ambtelijk overleg, wethouders-overleg en het provinciaal ambtelijk platform. De gemeente IJsselstein en de directeur van het Samenwerkingsverband LZVO trekken de kennisdeling die bestemd is voor alle partners en hun achterban.

Proeftuin Soesterkwartier - Regio Eemland

Hoe kunnen we een werkwijze en cultuur binnen het domein jeugd en gezin creëren die leiden tot het versterken van de nulde en de eerste lijn en een afname van de instroom in de tweede lijn? En hoe bevorderen we mogelijk samenwerkingsverbanden? In Regio Eemland bogen gemeenteambtenaren en provinciale en lokale partners zich over deze vragen. Met als resultaat de denkrichting 'Zorg voor de Jeugd', die op haar beurt de basis vormde voor de gezamenlijke visie 'Vertrekpunt en leidende principes'. Theorie wordt nu aan de praktijk getoetst in het Amersfoortse Soesterkwartier, dat als broedplaats dient voor nieuwe zorgconcepten en werkwijzen in de zorg voor jeugd.

Doel

In de proeftuin wil de regio Eemland door doen en ervaren (nieuwe) werkprocessen/instrumenten ontwikkelen gebaseerd op de door alle betrokken gemeenten geformuleerde visie. Een team van professionals gaat aan de slag om in de praktijk nieuwe en betere werkwijzen te ontwikkelen voor de zorg voor jeugdigen. Beoogd resultaat is:

- Het versterken van de eigen kracht en de basisvoorzieningen.
- Een afname van de instroom in de specialistische zorg.
- Een cultuuromslag van het oplossende vermogen van instituties naar de eigen kracht van de burger als uitgangspunt.

Doelgroep

De proeftuin richt zich op alle inwoners van het Soesterkwartier in Amersfoort.

Duur

In november 2012 is het ontwikkelteam samengesteld. De proeftuin heeft vooralsnog een doorlooptijd van 12 maanden.

Deelnemers

De deelnemers van het ontwikkelteam worden geselecteerd aan de hand van een profiel. Naast het ontwikkelteam loopt het leerwerktraject Jeugdketen Talent. In 2013 staat Jeugdketen Talent volledig in het teken van het waarmaken van de ambities met betrekking tot de transitie/transformatie in de zorg voor jeugd en gezin en wordt daarom direct verbonden aan de proeftuin Soesterkwartier. Het ontwikkelteam neemt deel aan Jeugdketen Talent. Naast het ontwikkelteam wordt Jeugdketen Talent aangevuld met professionals uit de jeugdketen (van onderwijs tot de Raad voor de kindbescherming). Via Jeugdketen Talent beschikt het ontwikkelteam zo over verschillende expertises uit de jeugdketen en wordt gezamenlijk gewerkt aan de transformatie zorg voor de jeugd.

Werkwijze

Het ontwikkelteam van professionals zal onder leiding van een procesbegeleider werkenderwijs de leidende principes uit de visie van de gemeenten uit de regio operationaliseren:

- Het kind centraal: één gezin, een plan en vraaggericht.
- Veiligheid van het kind zoveel mogelijk waarborgen.
- Versterken eigen kracht en de professional als coach.
- Vroeginterventie en preventie voorop.
- Cliëntvraag is leidend bij het inrichten van de zorg, waarbij wordt uitgegaan van benodigde functies zonder institutionele belemmeringen.

- Dynamische en korte intake/indicatie en geen doorverwijscultuur.
- Breed opgeleide, generalistische professionals aan de voorkant.
- Betrekken en benutten van de sociale basisvoorzieningen.

Het ontwikkelteam experimenteert met andere werkwijzen, zorgconcepten en (nieuwe) instrumenten die bijdragen aan de beoogde resultaten. Er wordt daarbij gebruikgemaakt van bestaande vindplaatsen, netwerken et cetera. De praktijkervaringen vormen de input voor het toekomstige beleidskader zorg voor de jeugd. Onderdeel van de proeftuin is het overdragen en implementeren van de (nieuwe) werkwijzen in staande organisaties en regiogemeenten.

Scholing

De regio stimuleert organisaties om deel te nemen aan het scholingstraject zorgcoördinatie/1 gezin, 1 plan van Bureau Jeugdzorg Utrecht. Daarnaast wordt er een impuls gegeven aan signalering kindermishandeling: kinderdagverblijven en peuterspeelzalen krijgen hiervoor een eenmalig scholingsbudget. Bovendien is het leerwerktraject Jeugdketen Talent direct verbonden aan de proeftuin.

Financiering

De proeftuin wordt vooralsnog uit de reguliere budgetten gefinancierd.

Relatie met andere pilots

Het ontwikkelteam sluit aan op andere initiatieven in het Soesterkwartier, zoals het project zorg, passend onderwijs, Alert4you. In de proeftuin worden lopende en nieuwe initiatieven met elkaar verbonden en zo mogelijk geïntegreerd.

Gebruik van voorbeelden buiten de eigen regio

Via de G32 is er een aantal modellen gepresenteerd over mogelijke inrichting van de toekomstige zorg voor jeugd. In het land wordt geëxperimenteerd met onder andere gebiedsteams, positionering van jeugdbescherming, positionering CJG in relatie tot gebiedsteams et cetera. In de proeftuin wordt gebruikgemaakt van de ervaringen uit het land.

Monitoring

Het is de opdracht van het ontwikkelteam om een vorm van monitoring te ontwikkelen en uit te voeren. Alleato heeft een startfoto gemaakt, waarmee later de resultaten worden vergeleken. Er wordt tevens onderzocht of aansluiting op een landelijke monitor mogelijk is.

Kennisdeling

De regio deelt kennis over de transitie jeugdzorg via verschillende overlevormen:

- Ambtelijk overleg (eens per vier weken).
- Bestuurlijk overleg (eens per zes weken met wethouders).
- Provinciaal overleg.

De Regio Eemland heeft bovendien veel contact met Regio Utrecht en Food Valley over de transitie. De regiovertegenwoordiger wisselt daarnaast veel kennis uit via LinkedIn, door deelname aan congressen en via G32. De regio Eemland heeft een eigen Pleio (Plein Overheid, interactieve pagina) aangemaakt, waarin documenten worden gedeeld.